

HANDREIKING

Samen aan de slag met welbevinden

1. Inleiding

Wil je als gemeente aan de slag met het verbeteren van welbevinden op school, zodat leerlingen in jouw gemeente met meer plezier naar school gaan en de sfeer op scholen goed is? Deze handreiking helpt je hierbij. Samen met scholen en de GGD, in de persoon van de Gezonde School-adviseur, werk je op een integrale manier aan het welbevinden van leerlingen in het primair, voortgezet onderwijs en mbo. Deze handreiking focust op het opzetten van deze samenwerking en de rol van de gemeente.

Deze handreiking is een bundeling van kennis, ervaringen en tips voor de wijze waarop gemeenten schoolbreed en integraal kunnen werken aan welbevinden. Deze kennis en ervaringen verzamelden we tijdens leertrajecten in meerdere gemeenten. Laat je net als je collega's inspireren om aan de slag te gaan met dit mooie thema!

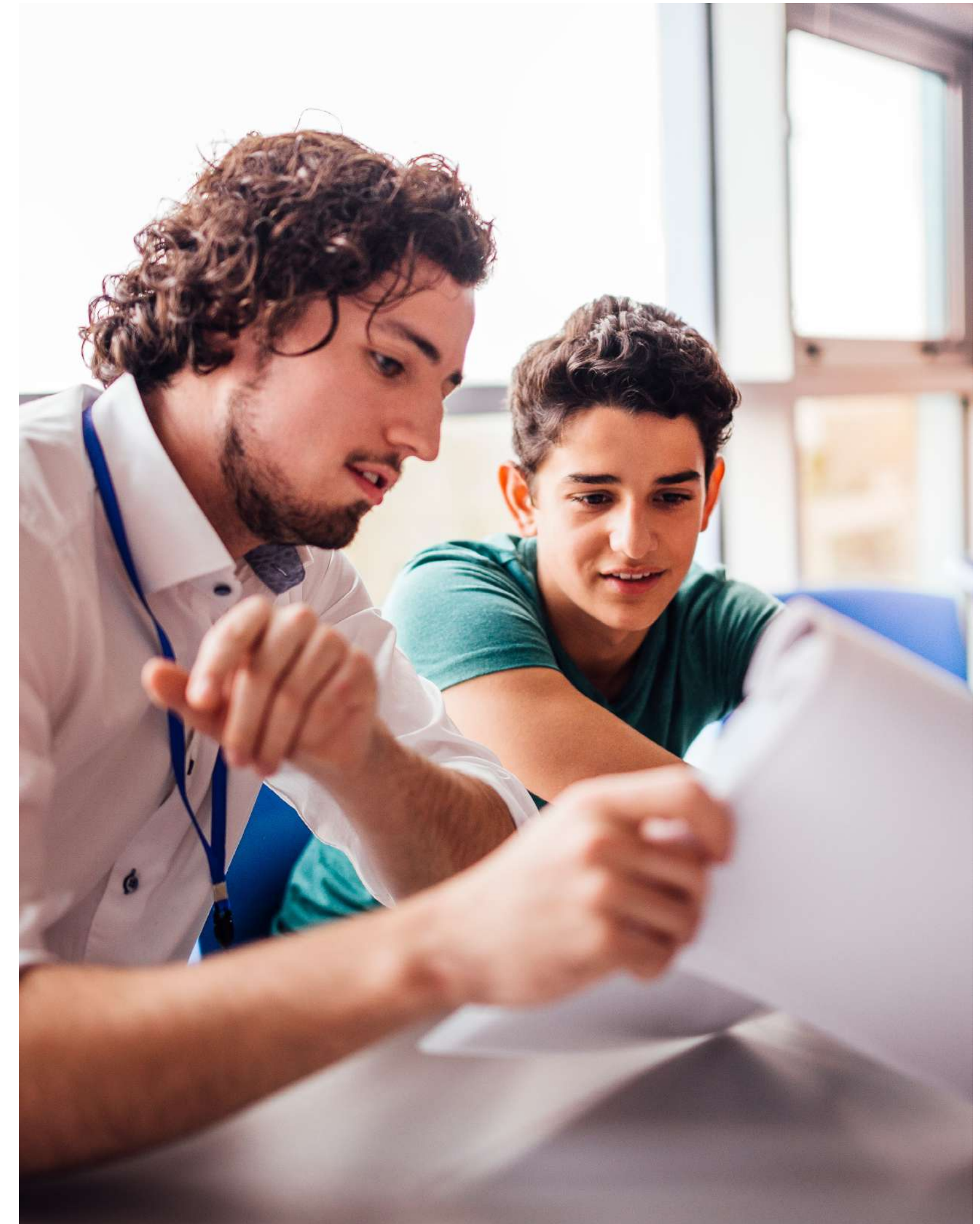
Leeswijzer

In de volgende gedeeltes lees je eerst hoe je de noodzakelijke randvoorwaarden creëert om succesvol aan de slag te gaan met het verbeteren van welbevinden op school (hoofdstuk 2). Daarna volgt een praktisch stappenplan waarmee je de samenwerking rondom welbevinden kunt vormgeven (hoofdstuk 3). En ten slotte volgt een uitleg over de verschillende rollen die zowel de gemeente als partners kunnen aannemen binnen deze samenwerking (hoofdstuk 4). Het stappenplan en de rolverdeling zijn suggesties. Bepaal lokaal hoe je deze vormgeeft.

1. Inleiding

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Randvoorwaarden om succesvol aan de slag te gaan
3. Stappenplan
 - 0 Begin met het belang van welbevinden op school
 - 1 Bepaal wie je betreft binnen de gemeentelijke organisatie
 - 2 Stem af met de Gezonde School-adviseur
 - 3 Informeer scholen over integraal werken aan welbevinden en bespreek verwachtingen
 - 4 Scholen stellen kartrekker aan en vormen een kernteam
 - 5 Breng de huidige situatie in kaart
 - 6 Bundel alle informatie van de scholen
 - 7 Maak samen een actieplan
 - 8 Begeleiding van scholen en groepsbijeenkomsten
 - 9 Evaluatie en borging
4. Welke rol(len) hebben de gemeente, Gezonde-Schooladviseur en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?
5. Bijlagen
 1. Veelgestelde vragen over integraal werken aan welbevinden op school
 2. Aanvullende tools en informatie

2. Randvoorwaarden om succesvol aan de slag te gaan

Wil je als gemeente samen met scholen en de GGD aan de slag met welbevinden, dan zijn er een aantal randvoorwaarden belangrijk voor een succesvolle implementatie. Voordat je aan de slag gaat met het stapsgewijs toewerken naar een integrale aanpak van welbevinden (hoofdstuk 3), is het raadzaam om aan de volgende randvoorwaarden aandacht te besteden:

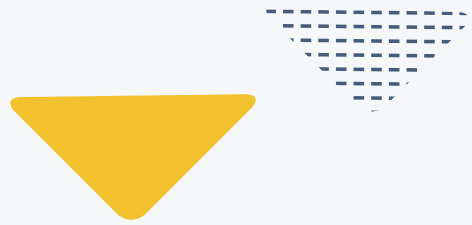
1. Stel een coördinator aan: zorg voor een coördinator die de samenwerking trekt. Dit kan bijvoorbeeld een beleidsmedewerker zijn, of een collega die mogelijk al de contactpersoon voor Gezonde School is. Deze persoon is het aanspreekpunt voor scholen en de Gezonde School-adviseur(s), neemt het initiatief in het proces en coördineert de uitvoering. De coördinator blijft gedurende de implementatie en uitvoering van dit traject betrokken en zorgt voor borging.

Soms kiest een gemeente ervoor om de coördinatie bij de GGD of een partnerorganisatie te beleggen. Ook dan blijft het belangrijk dat je als gemeente nauw betrokken blijft, bijvoorbeeld omdat een partnerorganisatie niet beslisbevoegd is bij budgettaire keuzes.

2. Draagvlak onder beleidsmedewerkers: zorg voor steun van beleidsmedewerkers van relevante beleidsterreinen (o.a. onderwijs, jeugd en volksgezondheid) om samen met scholen en partners aan een integrale aanpak van welbevinden te werken. Zorg ook voor voldoende capaciteit en middelen om beleidsmedewerkers betrokken te houden. Stem gezamenlijk af dat het werken aan welbevinden een prioriteit is in jullie samenwerking met scholen.

2. Randvoorwaarden om succesvol aan de slag te gaan

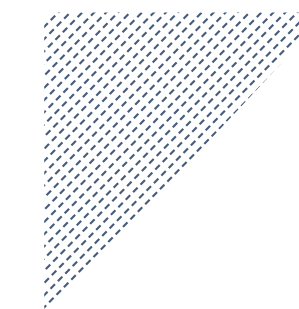

3. Welbevinden is een speerpunt: het welbevinden van kinderen is een speerpunt van meerdere scholen in de gemeente. Er is draagvlak bij po-, vo- en/of mbo-scholen om aan de slag te gaan met integraal werken aan welbevinden. De ervaring leert dat het van meerwaarde is om met meerdere scholen samen te werken. Op deze manier kun je van elkaar leren en krachten bundelen.

Is er slechts één school aanwezig in jouw gemeente? Uiteraard kan deze school dan aan de slag met welbevinden. Deze handreiking is dan minder geschikt, omdat het gaat om het opzetten van een samenwerking rondom gemeente, GGD en scholen. Bij één school is dit minder relevant. Individuele scholen die aan de slag willen met welbevinden kunnen gebruik maken van het **Stappenplan: werken aan welbevinden in het po, vo, en go** of het **Stappenplan: werken aan welbevinden in het mbo**.

4. Capaciteit voor begeleiding en deelname: zorg voor voldoende capaciteit en middelen voor de Gezonde School-adviseur om scholen te begeleiden bij een integrale en schoolbrede aanpak van welbevinden. De Gezonde School-adviseur moet ook voldoende tijd hebben om af te stemmen met de gemeente en voor deskundigheidsbevordering. Schat ongeveer 30 uur per deelnemende school per schooljaar in. De verwachte tijdsbesteding per onderdeel van het stappenplan vind je in hoofdstuk 4.

Ook scholen moeten genoeg tijd en middelen hebben om aan welbevinden te werken. Overweeg om subsidie beschikbaar te stellen als scholen vanuit hun huidige budget onvoldoende tijd of middelen hebben om deel te kunnen nemen. Idealiter worden capaciteit en middelen voor een langere periode vrijgemaakt, zodat er niet elk schooljaar opnieuw naar financiering gezocht hoeft te worden.

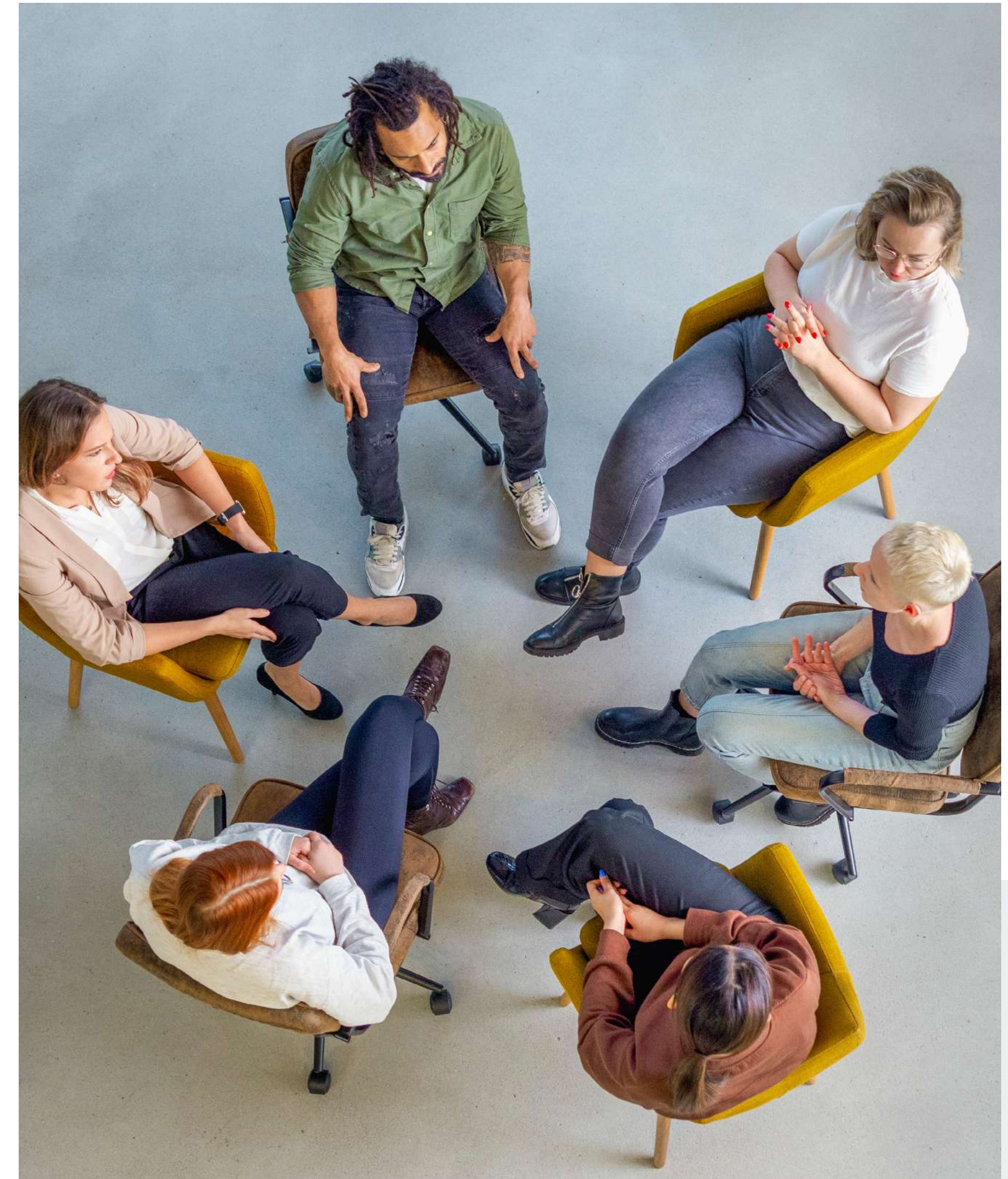
3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Hoe gebruik je dit stappenplan?

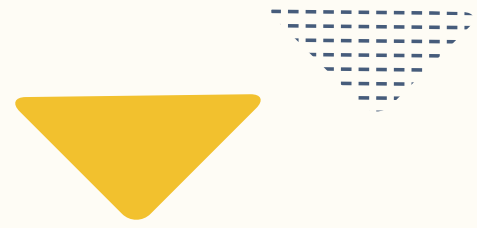
Het stappenplan is chronologisch opgesteld, maar de realiteit past natuurlijk niet altijd in een schema. Stappen kunnen parallel aan elkaar lopen en elkaar overlappen. Zie ze als leidraad om de samenwerking tussen de gemeente, het onderwijs en de GGD rondom het thema welbevinden op school vorm te geven. Kies wat past bij jouw gemeente.

Wat is de rolverdeling tussen de coördinator en Gezonde School-adviseur binnen dit stappenplan?

De rol van de coördinator (bijvoorbeeld vanuit de gemeente) in deze samenwerking is maatwerk en kan daarom erg verschillen per gemeente. In hoofdlijnen zijn er drie rollen die de gemeente kan oppakken: agenderen, verbinden en faciliteren. **Zie hoofdstuk 4 voor een verdieping op deze rollen.** In dit stappenplan heeft de coördinator vooral een belangrijke rol bij het opstarten van de samenwerking (stap 1 t/m 3), het maken van een plan van aanpak (stap 7) en bij de evaluatie/borging (stap 9). De Gezonde School-adviseur is vooral actief bij de uitvoering en begeleiding van scholen (stap 4 t/m 8).

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jónw regio

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jónw regio

STAP 0

Begin met het belang van welbevinden op school

- Scholen, gemeenten en partners hebben besloten dat **het welbevinden van jongeren in de schoolsetting een prioriteit is.**
- Praat als gemeente met scholen en de GGD om te zien of er **draagvlak is voor werken aan welbevinden op school.** Zijn scholen bereid om hierin te investeren en dit samen met de gemeente, Gezonde School-adviseur en andere scholen op te pakken?

Tips:

- Het is in deze fase niet belangrijk dat scholen tot in detail weten wat integraal en schoolbreed werken aan welbevinden inhoudt. Leg in hoofdlijnen uit dit inhoudt en kan opleveren. Vanaf stap 3 informeer je scholen verder met ondersteuning van de Gezonde School-adviseur.
- Pols of er draagvlak is op verschillende niveaus binnen de school (bestuur, directie en uitvoering). Maak daarbij gebruik van bestaande overlegstructuren en contacten, zoals de Lokale Educatieve Agenda.
- Scholen met nieuwkomersvoorzieningen (ISK's) kunnen ook aan de slag met een integrale aanpak op welbevinden.
- Kijk of er scholen in de gemeente zijn die al werken met de Gezonde School-aanpak. Wellicht willen zij uitbreiden naar het thema welbevinden. Of zijn er al scholen die werken met het thema welbevinden van de Gezonde School-aanpak? Zij kunnen wellicht andere scholen hierbij inspireren.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jónw regio

- De Gezonde School-adviseur van de GGD heeft misschien al contact met scholen, en zicht op hun ondersteuningsbehoeften. Neem contact op, om samen te bepalen hoe jullie scholen kunnen inspireren.
- Mogelijk lopen er al andere programma's of interventies die raken aan welbevinden, zoals schoolveiligheid. Om draagvlak onder scholen te creëren is het belangrijk om de meerwaarde van het werken aan welbevinden ten opzichte van andere programma's of interventies duidelijk te maken.
- Ook bij andere gemeenten en scholen in de regio kan werken aan het welbevinden van jongeren op school een prioriteit zijn. Onderzoek of regionaal samenwerken meerwaarde biedt, bijvoorbeeld als leerlingen uit de ene gemeente naar een school in een andere gemeente gaan. De volgende stappen in deze handleiding kunnen ook regionaal gezet worden.

Uit de praktijk: in de regio Noord-Veluwe werkten zes gemeenten vanuit het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) gezamenlijk aan welbevinden op school. Po-, vo-, mbo-, en go-scholen én partners zoals jongerenwerk waren bij dit traject betrokken. Daardoor werd inhoudelijke uitwisseling en inspiratie tussen gemeenten, scholen, en partners gestimuleerd. Zo werkten zij gezamenlijk aan een groter welbevinden van hun leerlingen en studenten. Door scholen gezamenlijk te begeleiden, bleef de urenlast voor zowel de Gezonde-Schooladviseur als voor scholen te overzien in vergelijking met individuele trajecten.

Uit de praktijk: in gemeenten waar scholen, politie en gemeente al samenwerkten vanuit het Convenant Schoolveiligheid, zijn afspraken gemaakt over de onderwerpen die tijdens welbevinden op school-overleggen en covenant-overleggen besproken werden. Zo konden acties met betrekking tot het brede welbevinden van jongeren tijdens welbevinden-overleggen besproken worden, en was er bij het andere overleg meer tijd om jongeren met een grotere ondersteuningsvraag te bespreken.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

STAP 1

Bepaal wie je betreft binnen de gemeentelijke organisatie

- **Verbind relevante beleidsterreinen** en bespreek welke contacten er al met scholen zijn. Denk in elk geval aan de beleidsterreinen: onderwijs, jeugd, volksgezondheid, sport, armoede en veiligheid. Welke gezamenlijke initiatieven lopen er op scholen die het thema welbevinden raken en wat is jouw rol als gemeente daarin?
- **Bespreek hoe het contact met scholen verloopt:** is er één aanspreekpunt vanuit de gemeente of meerdere?
- **Stem af wat ieders rol en taken zijn** tijdens de implementatie van dit stappenplan.

Tips:

- Zit vanaf het begin met verschillende beleidsambtenaren samen. Mocht een collega al contactpersoon zijn voor Gezonde School, betrek deze dan ook. Dit versnelt het proces en helpt bij het samenbrengen van losse initiatieven in een duurzame aanpak zonder extra financiering.
- Leg de link met andere projecten rondom kansrijk opgroeien waar al samenwerking met het onderwijs bestaat. Is er bijvoorbeeld een Gelijke Kansen Alliantie in jouw gemeente om mee te verbinden? Werken scholen met Helder op School? Of lopen er al andere trajecten rondom (sociale) veiligheid of mentale gezondheid?

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Uit de praktijk: in de gemeente Hardenberg bespraken betrokken beleidsmedewerkers welke contacten er al waren met scholen en op welke thema's er al werd samengewerkt. Bijvoorbeeld:

- De jeugdbeleidsmedewerker was betrokken bij een pilot op middelbare scholen om angst en depressie aan te pakken.
- Vanuit het volksgezondheidsbeleid was er contact rondom de aanpak Helder op School.
- Er liep een project rondom buitenschoolse activiteiten vanuit het sportbeleid.
- Er was contact over de veiligheid rondom het schoolterrein vanuit het veiligheidsbeleid.

Dit overzicht hielp de gemeente om samenhang te creëren en gebruikte de Gezonde School-adviseur bij het in kaart brengen van de huidige situatie op scholen.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in j  uw regio

STAP 2 Stem af met de Gezonde School-adviseur

- **Maak afspraken met de Gezonde School-adviseur** over diens rol in de implementatie van dit stappenplan, het contact en het begeleiden van scholen. Bespreek ook het aantal beschikbare uren. Zie hoofdstuk 4.
- **Bespreek wat de Gezonde School-adviseur nodig heeft** aan kennis en tools om scholen te ondersteunen, en om eventuele andere rollen op te pakken binnen de samenwerking.
- **Bekijk met de Gezonde School-adviseur** of scholen in de gemeente werken met de Gezonde School-aanpak en met het thema welbevinden. Ook scholen die (nog) niet werken met de Gezonde School-aanpak kunnen betrokken worden bij het werken aan welbevinden op school.

Uit de praktijk: de gemeente Goeree-Overflakkee ervaarde de samenwerking met de Gezonde School-adviseur als een grote toegevoegde waarde. De expertise van de Gezonde School-adviseur op het gebied van integraal werken aan gezondheid en het op maat adviseren van scholen bleek zeer waardevol. Dankzij deze samenwerking konden scholen effectiever en gericht aan de slag met welbevinden. Dit leidde tot betere resultaten en een sterkere samenhang in de aanpak.

Tips:

- (Kleine) gemeenten hebben soms weinig middelen om een Gezonde School-adviseur te ondersteunen. Dan kan het raadzaam zijn om met andere gemeenten in de regio samen te werken en uit te wisselen.
- Het kennisprogramma Welbevinden op School biedt verschillende tools voor Gezonde School-adviseurs en scholen. Een overzicht van deze tools vind je in de bijlage en op de website welbevindenopschool.nl
- Bekijk of er subsidie of een ondersteuningsaanbod beschikbaar is voor scholen die willen werken aan welbevinden. Voorbeelden die gemeenten en scholen in voorgaande jaren inzetten, waren een ondersteuningsaanbod van Gezonde School en financiering vanuit GALA-gelden.
- Op de website van Gezonde School vind je een **overzicht** van scholen in jouw gemeente die een vignet Gezonde School hebben en als voorbeeld of vraagbaak kunnen dienen.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

STAP 3 Informeer scholen over integraal werken aan welbevinden en bespreek verwachtingen

- Organiseer samen met de Gezonde School-adviseur een (online) bijeenkomst **om scholen te informeren** over de integrale, schoolbrede benadering en de voordelen hiervan. Probeer aan te haken bij een kwestie die op dat moment bij scholen leeft.
- **Maak duidelijk wat van scholen wordt verwacht** en wat het hen oplevert. En bij wie ze terecht kunnen om aan de slag te gaan met integraal werken aan welbevinden. Bespreek ook de verwachtingen die scholen hebben van het traject.
- **Scholen geven aan** of ze willen gaan werken aan een integrale aanpak op welbevinden. En hierin willen samenwerken met de gemeente en Gezonde School-adviseur.

Uit de praktijk: De Gezonde School-adviseur van de GGD IJsselland stelde in afstemming met scholen een document op waarin de doelen, wederzijdse verwachtingen en commitment werden vastgelegd. Zo werden er aan het begin van het traject heldere procesafspraken gemaakt.

Tips:

- Maak gebruik van het **Stappenplan Werken aan Welbevinden** voor scholen om hen te informeren over integraal werken aan welbevinden.
- Concretiseer wie je van school uitnodigt voor de bijeenkomst. Bij voorkeur iemand met beslissingsbevoegdheid (directeur), iemand die voor de klas staat (docent/mentor) en iemand vanuit de zorg (ondersteuningscoördinator).
- Kies voor persoonlijk contact met scholen om draagvlak te creëren. Een Gezonde School-adviseur vragen wat hun al bestaande inzet en doelen zijn. Zo kun je meedenken over mogelijke aanvullingen en resultaten.
- Gebruik de Lokale Educatieve Agenda om bestuurlijk draagvlak te creëren.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

STAP 4 Scholen stellen kartrekker aan en vormen een kernteam

- **Vraag scholen om een interne kartrekker** voor het thema welbevinden aan te stellen en een kernteam binnen de school te vormen dat verantwoordelijk is voor dit thema.
- **Zorg ervoor dat de kartrekker een duidelijke opdracht en tijd heeft** om met welbevinden aan de slag te gaan.

Tips:

- In het **Stappenplan Werken aan Welbevinden** voor scholen staan tips voor het succesvol samenstellen van een kernteam.
- Wanneer een school werkt met Helder op School, laat betrokkenen ook deelnemen aan het kernteam. Bevlogen kernteamleden zijn cruciaal voor succes.
- Zorg ervoor dat deelnemers een zekere mate van beslisbevoegdheid hebben over beleid of financiën op hun school, of dat zij korte lijntjes hebben met relevante personen binnen hun organisatie. Betrek ook docenten bij het kernteam, om verbinding met de klassenpraktijk te bewaren.

Uit de praktijk: de CSG Prins Maurits school in Goeree-Overflakkee vormde een kernteam om activiteiten rondom welbevinden te coördineren. De interne kartrekker vertelt over de eerste stappen die de school zette:
“Sinds de start van het leertraject met de gemeente, Gezonde School-adviseur en andere scholen zetten we de eerste stappen om duurzaam te werken aan welbevinden. Het kernteam op onze school coördineert de activiteiten waarin een teamleider, de directeur en ik onderdeel van uitmaken. We hebben een plan op grote lijnen en pakken het verder stap voor stap aan door o.a. per overleg doelen te stellen. De teamleider betreft in beleid en acties de staf en andere teamleiders en ik op mijn beurt doe dat bij mijn collega's zorg en ondersteuning. Met het oog op de borging zal het kernteam langere tijd actief blijven.”

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jÓúw regio

STAP 5

Breng de huidige situatie in kaart

- De **Gezonde School**-adviseur plant gesprekken in **met scholen** om de huidige situatie in beeld te brengen. Maak gebruik van het **Stappenplan voor Werken aan Welbevinden** voor scholen.
- Met de **checklist Welbevinden** krijgt de school inzicht in welke elementen van een schoolbrede aanpak van welbevinden al goed worden uitgevoerd en welke nog versterkt kunnen worden.
- Met de **gesprekstool Rndom Jong** kunnen een school en partners **gezamenlijk het ondersteuningsnetwerk in kaart brengen**, daarop **reflecteren** en **ontdekken waar verbeteringen mogelijk zijn**. Idealiter wordt deze tool ingezet bij scholen die al schoolbreed werken aan welbevinden of dit van plan zijn.
- Kijk op basis van de uitkomsten van de checklist of er **overlap is tussen scholen in hulpvragen**. De Gezonde School-adviseur kan ook actief vragen of er bepaalde onderwerpen zijn waar scholen in gezamenlijkheid aan willen werken.

Tips:

- Voorbereiding helpt: stuur de checklist van tevoren naar de scholen.
- Het doel is een globale indruk per element te krijgen, niet om elke vraag diepgaand te bespreken.
- Scholen die al verder zijn dan andere scholen kunnen ook gevraagd worden om als goed voorbeeld bij een traject aan te sluiten, terwijl uitwisseling ook voor hen inspirerend kan zijn.
- In de volgende stap bundelt de Gezonde School-adviseur de bevindingen van alle ingevulde checklists en bespreekt deze met de gemeente. Informeer scholen hierover en vraag indien nodig toestemming.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Uit de praktijk: de CSG Prins Maurits school in Goeree-Overflakkee bracht in kaart wat er werd gedaan op het gebied van welbevinden. De interne karttrekker vertelt:

“Samen met de zorgcoördinatoren en teamleiders vulden we de checklist in. We kwamen tot de conclusie dat we al veel goede dingen deden, maar dat de teams los van elkaar interventies inzetten en er een gebrek aan overzicht en samenhang was. We vinden het belangrijk om zaken beter op elkaar af te stemmen om tot een beter samenhangende aanpak met een heldere structuur te komen. We werken aan een gezamenlijke visie op het werken aan welbevinden en een plan per leerjaar om het welbevinden te verbeteren.”

Uit de praktijk: het Alfa-college in Hardenberg bracht de huidige situatie in kaart. De karttrekker vertelt: “Toen we de huidige situatie in kaart brachten maakte ons dat bewust van hoeveel we eigenlijk allemaal al doen op dit thema. Maar ook van hetgeen de gemeente allemaal doet. We willen de zaken op een goede manier met elkaar verbinden en bundelen. En daarbij ook slim gebruik maken van elkaars netwerk. Zowel het netwerk van de scholen als het netwerk van de gemeente.”

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

STAP 6 Bundel alle informatie van de scholen

- **Verzamel de gegevens:** na het in kaart brengen van de huidige situatie op de scholen maakt de Gezonde School-adviseur een samenvatting van de bevindingen uit de ingevulde checklists. Deze samenvatting beschrijft per Gezonde School pijler hoe scholen werken aan welbevinden en wat ze willen verbeteren. Ook eventuele hulpvragen van scholen worden hierin opgenomen.
- **Deel en bespreek de bevindingen:** de Gezonde School-adviseur deelt deze samenvatting met de gemeente (bijvoorbeeld de projectleider of een beleidsmedewerker binnen het thema welbevinden). Bespreek vervolgens samen de bevindingen en hulpvragen.

Tip:

- Betrek eventueel ook andere samenwerkingspartners rondom het thema welbevinden om de bevindingen te bespreken.

Uit de praktijk: hulpvragen van scholen uit de gemeente Hardenberg

- Hoe kunnen we ouders betrekken bij initiatieven op school om het welbevinden van leerlingen te verbeteren?
- Kan er budget worden vrijgemaakt voor het creëren van ruimtes voor bewegen (zoals voetballen) of samenkomen (zoals een huiskamer)?
- Welke rol kan de gemeente spelen in het aanpakken van ongezond gedrag (zoals roken) en het verminderen van afval rondom de school?
- Hoe zorgen we ervoor dat beleid en visie op papier ook worden uitgedragen door het schoolteam?

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in j  uw regio

STAP 7 Maak samen een actieplan

- **Bespreek de bevindingen met scholen:** waar hebben scholen ondersteuning bij nodig? Wat kunnen ze samen of individueel oppakken? Overweeg een bijeenkomst te organiseren voor alle scholen om de bevindingen te bespreken en afspraken te maken over de vervolgstappen.
- **Maak afspraken met de scholen:** wat is hun rol en wat is de rol van de gemeente?
- **Kies de vorm van begeleiding:** bespreek of de Gezonde School-adviseur scholen individueel begeleidt, of dat er groepsbijeenkomsten worden georganiseerd. Een combinatie is ook mogelijk en heeft de voorkeur. In stap 8 lees je de voor- en nadelen van beide opties.
- **Maak een actieplan:** stel een kort actieplan op met een planning en beschrijf de samenwerking. De Gezonde School-adviseur kan dit plan schrijven, zorg dat hiervoor voldoende tijd en middelen beschikbaar zijn. Zie hoofdstuk 4.

Tips:

- Formuleer samen een concreet doel of resultaat. Dat kan een doel zijn over de inhoud of de samenwerking. Herhaal het doel of resultaat regelmatig tijdens gezamenlijke bijeenkomsten, zodat de commitment blijft bestaan. Deelnemers zijn gemotiveerder om aan doelen te werken die in onderling overleg zijn opgesteld.
- Organiseer een inspiratiesessie met goede voorbeelden uit andere gemeenten, zodat deelnemers ge  inspireerd worden over lange-termijndoelen.
- Focus op specifieke acties in plaats van alles tegelijk proberen aan te pakken. Werk met een meerjarenplan. Een stip op de horizon is belangrijk, maar individuele stappen per school moeten behapbaar blijven. Te grote verwachtingen kunnen demotiverend werken, vooral als er beperkte capaciteit is. Maak verwachtingen van tevoren duidelijk. Soms raken scholen pas later in het proces ge  inspireerd, als er bijvoorbeeld vroege resultaten bij henzelf of andere scholen zichtbaar worden.
- Bepaal samen een concrete activiteit om te starten, bijvoorbeeld het verbeteren van de verbinding tussen school, ouders en leerlingen.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Uit de praktijk: coördinator Veilige School & Welbevinden van het Alfa-college in de gemeente Hardenberg

“Het is wenselijk om voor het volgende schooljaar een plan te hebben met een duidelijk doel, verwachte resultaten en een tijdspad. Dit geeft structuur en duidelijkheid aan het management van de scholen. Het was nuttig geweest om tijdens het leertraject vooraf een gezamenlijk doel te formuleren op basis van de input van de gemeente. Dit had ons geholpen om er meer uit te halen en telkens te evalueren of we op de juiste weg zaten.”

Uit de praktijk: De Gezonde School-adviseur van de GGD IJsselland stelde in afstemming met scholen een document op waarin de doelen, wederzijdse verwachtingen en commitment werden vastgelegd. Zo werden er aan het begin van het traject heldere procesafspraken gemaakt.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

STAP 8 Begeleiding van scholen en groepsbijeenkomsten

Nu er een gezamenlijk actieplan ligt, start de Gezonde School-adviseur met de individuele begeleiding van scholen en/of het organiseren van groepsbijeenkomsten. Er is ruimte voor maatwerk en verdieping. Als er bij de scholen behoefte is aan leren van elkaar of onderlinge samenwerking, kan er ook gekozen worden voor het organiseren van groepsbijeenkomsten. Groepsbijeenkomsten zijn een effectieve manier om de uren van de Gezonde School-adviseur voor meerdere scholen tegelijk in te zetten.

Stap 8A: individuele begeleiding van scholen

Met individuele begeleiding door de Gezonde School-adviseur krijgen scholen advies en ondersteuning op maat. Elke school heeft unieke behoeften, wensen en mogelijkheden. Begeleiding kan variëren van planning tot het vergroten van draagvlak of advies over interventies. De school en de Gezonde School-adviseur bepalen samen waar de begeleiding uit bestaat.

- **Begeleiding op maat:** scholen werken aan hun prioriteiten uit de checklist met behulp van het **Stappenplan Werken aan Welbevinden** voor scholen. De Gezonde School-adviseur begeleidt de scholen bij zowel de inhoud als het proces.
- **Maak afspraken:** bespreek als gemeente het aantal beschikbare uren per school voor individuele begeleiding. Zie hoofdstuk 4.

Tips:

- Gebruik de kennis en tools van het programma **Welbevinden op School**. In de bijlage vind je tools specifiek voor po-, vo-, en mbo-scholen en Gezonde School-adviseurs.

Uit de praktijk: Vechtdal College in Dedemsvaart – gemeente Hardenberg

“We hebben een ontwikkeldag georganiseerd voor onze medewerkers. Het thema was ‘welbevinden op school: samenwerkend verbinden’. We hebben stellingen voorgelegd aan de medewerkers en op basis daarvan een centraal document gemaakt dat voor vier jaar inhoud geeft aan onze thematiek. Dit plan omvat concrete acties en handvatten aan de hand van vier pijlers, waaronder het welbevinden van leerlingen en docenten. Door alles te bundelen in een centraal document, ontstaat er een samenhangend geheel dat voor iedereen makkelijk te vinden is en gebruikt kan worden als een handboek voor docenten.”

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Stap 8B: groepsbijeenkomsten (scholen, GGD, gemeente en andere partners)

Met het organiseren van groepsbijeenkomsten faciliteer je onderlinge uitwisseling tussen scholen en partners. De winst zit in het zichtbaar zijn voor elkaar en elkaar vertellen wat werkt in het werken aan welbevinden. Scholen, gemeente en GGD kunnen op die manier van elkaar leren en zijn op te hoogte van elkaars ontwikkelingen. Ook kunnen andere lokale partners betrokken worden, zoals het jongerenwerk. Omdat lijntjes korter zijn en betrokkenen elkaar makkelijker vinden, worden krachten gebundeld en kunnen vraagstukken sneller besproken worden. Wat scholen ophalen tijdens de groepsbijeenkomsten nemen ze mee naar de eigen school om toe te passen.

- **Aftrapbijeenkomst:** organiseer een aftrapbijeenkomst om een gezamenlijk doel te formuleren. Bijvoorbeeld het delen van kennis, elkaar inspireren of ervaringen uitwisselen.
- **Plan de bijeenkomsten:** bepaal het aantal bijeenkomsten en plan de data.
- **Organiseer bijeenkomsten:** zorg voor een heldere taakverdeling en bepaal de onderwerpen voor elke bijeenkomst. In de bijlage vind je voorbeelden van groepsbijeenkomsten en een draaiboek. Deze kan je gebruiken als inspiratie.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

Tips voor groepsbijeenkomsten:

- Denk goed na wie je uitnodigt voor de aftrapbijeenkomst. Het is noodzakelijk dat deze mensen bij alle bijeenkomsten aanwezig zijn. Wisselingen in deelnemers kunnen het proces vertragen, zowel omdat zij bijgepraat moeten worden en omdat een mate van bekendheid en vertrouwdsheid samenwerking bevordert. Op inhoudelijke thema's kunnen natuurlijk wel aanvullend inhoudelijk betrokken medewerkers worden uitgenodigd. Zorg dat je eerst draagvlak hebt om aan de slag te gaan, niet alleen bij de directie of de scholengroep maar ook bij de mensen die naar de aftrapbijeenkomst komen.
- Zorg ervoor dat deelnemers een zekere mate van beslisbevoegdheid hebben over beleid of financiën op hun school, of dat zij korte lijntjes hebben met relevante personen binnen hun organisatie. Daarnaast is het ook belangrijk om docenten te betrekken, die uiteindelijk acties in de klas moeten ondernemen.
- Verschillende schoolniveaus en -typen kunnen gezamenlijk worden betrokken bij de bijeenkomsten. Vaak zijn er toch gedeelde uitdagingen, zoals ouderbetrokkenheid. Uitwisseling tussen de uitvoering in verschillende scholen kan inspirerend werken.
- Plan de bijeenkomsten een (school)jaar vooruit, zodat deelnemers voldoende tijd kunnen vrijhouden in hun agenda's. Mogelijk zijn ook vanuit andere programma's of interventies bijeenkomsten. Bepaal dan welke onderwerpen op welk overleg besproken kunnen worden.
- Zorg voor inspirerende sprekers.
- Organiseer de bijeenkomsten op een school, zodat deelnemers een kijkje in de keuken bij elkaar krijgen.
- Stuur voorafgaand aan de bijeenkomsten informatie zodat deelnemers zich kunnen voorbereiden.
- Houd de informatie praktisch en relevant voor de praktijk.
- Werk naar het doel toe via praktische stappen, al is het een kleine stap, en bespreek de voortgang regelmatig zonder daarbij een negatief oordeel te vormen. Stappen moeten behapbaar blijven. Vier en deel successen.
- Zorg voor voldoende ruimte voor gesprekken en ervaringsuitwisseling. Naast inhoudelijke kennis opbouwen, is de mogelijkheid tot onderlinge uitwisseling en het direct met elkaar in contact komen een meerwaarde van de bijeenkomsten.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in j  uw regio

Uit de praktijk: groepsbijeenkomsten in de gemeente Hardenberg

In Hardenberg organiseerden de gemeente en de Gezonde School-adviseur vier groepsbijeenkomsten, elk met een focus op een pijler van integraal werken aan welbevinden (beleid, signaleren, educatie, omgeving). Acht VO- en MBO-scholen waren aanwezig, met twee vertegenwoordigers per school. Het leverde veel herkenning, erkenning en uitwisseling op tussen de scholen.

Uit de praktijk: inhoud en opzet van een groepsbijeenkomst in de HEP-gemeenten en Zeewolde

Begin met een terugblik: wat is de afgelopen bijeenkomst besproken, welke stappen zijn gezet, en welke stappen kun je verder zetten. Daarna een inhoudelijk gedeelte over de fysieke schoolomgeving (waarom is het belangrijk, en hoe werk je er aan?) en de sociale schoolomgeving/ouderbetrokkenheid (Waarom is het belangrijk, en hoe werk je er aan?). Eindigen met bespreking van de gezamenlijke visie en het plan, en daarna afsluiting.

Uit de praktijk: co rdinator Veilige School & Welbevinden van het Alfa-college

  De gemeente heeft succesvol de juiste personen van de scholen samengebracht, wat een belangrijke eerste stap is. De informatie die we kregen tijdens een van de groepsbijeenkomsten over de thema s die samenhangen met welbevinden op school, was erg nuttig. Ook de uitwisseling van ervaringen is waardevol, omdat daar veel behoefte aan is. Het is zeer behulpzaam als je elkaar kunt vinden en weet hoe specifieke zaken aangepakt worden. Dit maakt het mogelijk om elkaars sparringpartner te zijn en wellicht samen inspiratiedagen te organiseren. Ideaal gezien zou iemand vanuit de gemeente dit kunnen aanjagen.  

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jónw regio

STAP 9 Evaluatie en borging

- **Evalueer gedurende het hele proces en blik terug tijdens de laatste groepsbijeenkomst:** bespreek de afgelopen periode. Waar zijn jullie trots op? Wat heeft het integraal werken aan welbevinden opgeleverd? Hoe verloopt de samenwerking en hoe willen jullie deze voortzetten? Overweeg bijvoorbeeld elk half jaar een inspiratiebijeenkomst of uitwisselingsmoment te organiseren.
- **Zet mooie stappen in de schijnwerpers:** als er mooie stappen zijn gezet en activiteiten zijn uitgevoerd, is het leuk om deze onder de aandacht te brengen en een school in het zonnetje te zetten. Dit kan bijvoorbeeld elk kwartaal gebeuren om de aandacht voor het thema vast te houden en mensen betrokken te houden. En om andere scholen te inspireren.
- **Formuleer een volgend doel en maak een meerjarenplan:** op basis van de evaluatie en ervaringen, formuleer een nieuw doel, maak een plan voor de komende jaren en bespreek wederzijdse verwachtingen van het vervolgtraject; innoveren en implementeren kost tijd.

Tips voor borging:

- **Zorg voor voldoende financiering en middelen:** scholen hebben middelen nodig om extra aandacht te kunnen besteden aan welbevinden, bijvoorbeeld voor interventies en activiteiten. Als gemeente kun je bijdragen aan borging door (co)financiering te bieden en een budget beschikbaar stellen voor interventies of activiteiten op scholen. De gemeente kan ook structurele begeleiding van de Gezonde School-adviseur inkopen zodat er extra advies en begeleiding beschikbaar is bij het integraal werken aan welbevinden op school. Het is makkelijker afstemmen over (financiële) borgingsbesluiten als er deelnemers bij de kerngroep zitten die daarover beslisbevoegd zijn.
- **Zorg voor voortgang:** blijf als groep (indien er groepsbijeenkomsten waren) actief. Een bepaalde trekkersrol zal noodzakelijk blijven om toe werken naar vervolgoelen. Stop niet met de betrokkenheid vanuit de gemeente en GGD na de implementatie van dit stappenplan. Deze trekkersrol kan in de loop der tijd ook bij een andere partij belegd worden.
- **Houd regelmatig contact met de GGD (Gezonde School-adviseur):** de Gezonde School-adviseur kan signalen vanuit scholen benoemen, bijvoorbeeld welke thema's er leven.

3. Stappenplan voor gemeenten om te werken aan welbevinden op school in jóúw regio

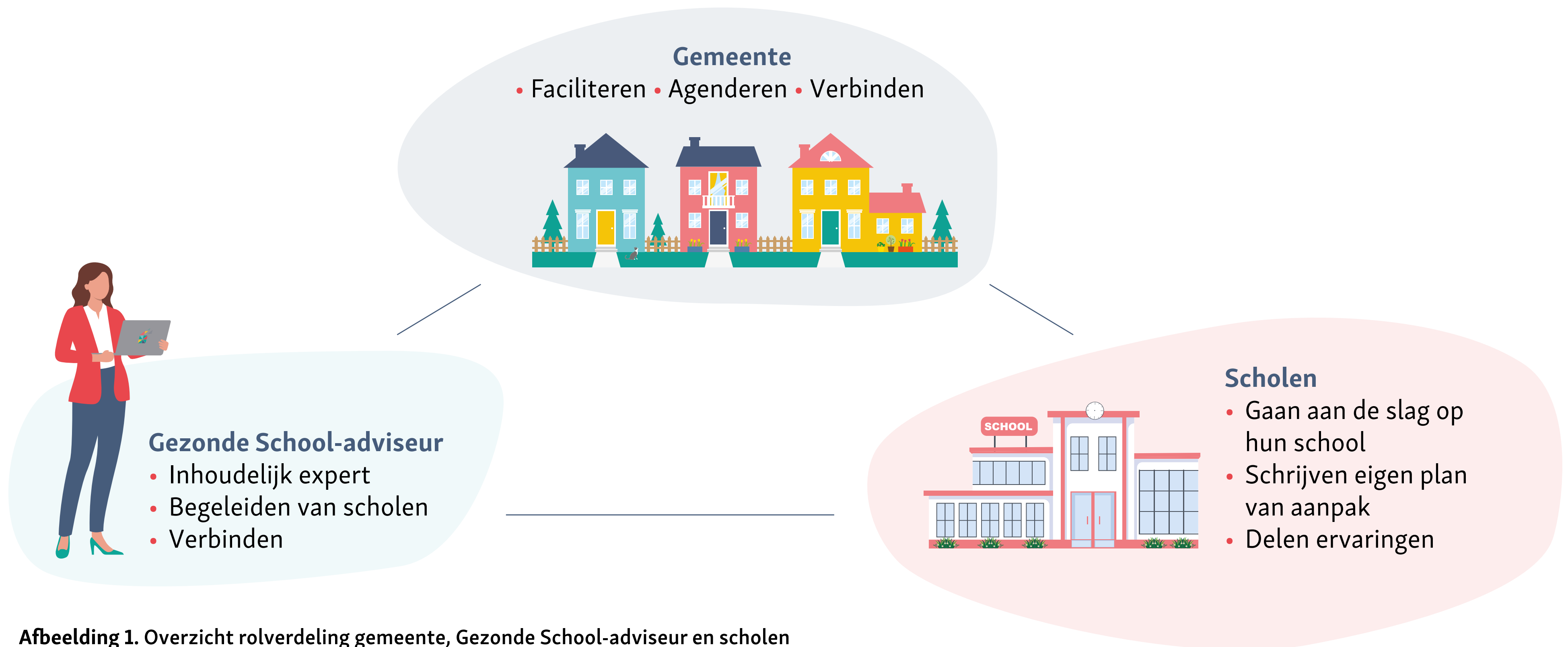
Uit de praktijk: in de regio Noord-Veluwe begon elke bijeenkomst met een terugblik op wat scholen de afgelopen periode gerealiseerd hadden. Daarbij werd geen oordeel geveld, en werd via kleine, behapbare stappen voortgang geboekt in het werken aan welbevinden. Elke bijeenkomst probeerden deelnemers twee stappen uit het stappenplan te zetten.

4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

Binnen de gemeente is er vaak al een samenwerking met verschillende partners. Benut deze samenwerking ook voor het werken aan welbevinden op school. Wat zijn dan de rollen van de gemeente, de Gezonde School-adviseur en de scholen

binnen deze samenwerking? We gaan met name in op de rol van de gemeente, inclusief enkele voorbeelden. In afbeelding 1 zie je een overzicht van de verschillende rollen van de gemeente, de Gezonde School-adviseur en scholen.

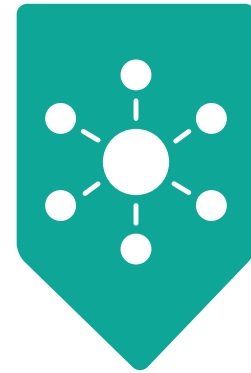
4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

Wat is jouw rol als gemeente?

De rol van de gemeente in het werken aan welbevinden op school is maatwerk en kan daarom erg verschillen per gemeente. In hoofdlijnen zijn er drie rollen die de gemeente kan oppakken: agenderen, verbinden en faciliteren (afbeelding 2).

Agenderen:
welbevinden
op school op de
agenda zetten,
in beleid en
communicatie

Verbinden:
partijen bij elkaar
brengen en
samenwerking
optimaliseren

Faciliteren:
zijn er voldoende
financiën en
middelen
beschikbaar?

Afbeelding 2. Rollen van de gemeente

4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

Voorbeelden van rollen van de gemeente

Agenderen:

- Vanuit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) kan je op bestuurlijk niveau draagvlak creëren door als gemeente het belang van een integrale aanpak van welbevinden op school te agenderen.
- Wanneer uit gesprekken met het onderwijs het welbevinden op school als belangrijk thema naar voren komt, kan de gemeente dit thema bij relevante partijen (of beleidsterreinen) agenderen.

Faciliteren:

- Beschikbaar stellen van mankracht, zoals de inzet van een Gezonde School-adviseur.
- Financieren van kosten voor lesprogramma's en activiteiten die bijdragen aan een positief schoolklimaat.
- Het organiseren van de groepsbijeenkomsten voor de scholen en het beschikbaar stellen van een locatie en materialen.

Verbinden:

- Het bij elkaar brengen van partners in en rond de school en hen stimuleren om optimaal samen te werken. Sommige partners kun je bijvoorbeeld uitnodigen tijdens groepsbijeenkomsten om mee te denken bij beleidsvorming. Denk dan aan: wijkteam/buurtteam, jeugdartsen/jeugdverpleegkundigen (JGZ), schoolmaatschappelijk werkers, jongerenwerk, onderwijsbegeleidingsdiensten, jeugdhulp/GGZ.
- Het verbinden van meerdere beleidsterreinen binnen de gemeente. Zorg voor een integrale aanpak in plaats van losse onderdelen. Maak bijvoorbeeld een plan waarin projecten op het gebied van sport, gelijke kansen, angsten en depressies samen worden genomen. Zo is er een totaal waar je concreet mee aan de slag kunt.

4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

Uit de praktijk - rol gemeenten

Voor zowel de gemeente Goeree-Overflakkee als de gemeente Hardenberg was het zoeken naar hun rol. Ook op welke manier zij invulling geven aan betrekken van de verschillende beleidsterreinen en wat hun rol bij dit traject is. Het hielp om hierover in gesprek te blijven en duidelijk te benoemen wat de verwachtingen zijn.

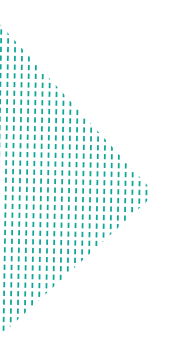
Uit de praktijk - rol verbinden

Een VO-school vertelde dat de gemeente bijvoorbeeld verschillende partijen rondom de school bij elkaar kan brengen op het gebied van het betrekken van kwetsbare ouders. Denk aan CJG-Webinars met themabijeenkomsten voor ouders of het inrichten van een platform om ouders te bereiken. Het lukt de school namelijk niet altijd om kwetsbare ouders te bereiken en betrekken.

Uit de praktijk - rol faciliteren

Bij de gemeente Hardenberg heeft een combinatiefunctionaris Sport de taak gekregen om groepsbijeenkomsten te organiseren. Zij doet dat in nauwe samenwerking met de Gezonde School-adviseur. In grote lijnen is de Gezonde School-adviseur verantwoordelijk voor de inhoud van de bijeenkomsten en de combinatiefunctionaris verantwoordelijk voor het organisatorische gedeelte en de communicatie naar scholen.

De gemeente Goeree-Overflakkee belegde ook het organisatorische gedeelte van de groepsbijeenkomsten bij de Gezonde School-adviseur. De gemeente was wel aanwezig bij de groepsbijeenkomsten en dacht mee over de invulling.

4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

Wat is de rol van de Gezonde School-adviseur?
De Gezonde School-adviseur ondersteunt scholen op het gebied van gezonde leefstijl, waarbij het thema welbevinden één van de onderwerpen is. Meer informatie over taken van een Gezonde School-adviseur vind je in de factsheet **de rollen van een Gezonde School-adviseur**.

De Gezonde School-adviseur heeft een belangrijke rol in de individuele begeleiding van scholen, zowel de inhoudelijk als procesmatig. Deze ondersteuning is maatwerk per school en sluit aan bij de behoeften van scholen. Dit kan variëren van planning tot het vergroten van draagvlak of advies over interventies.

Daarnaast kan de Gezonde School-adviseur de groepsbijeenkomsten organiseren, zodat scholen van elkaar leren. De Gezonde School-adviseur is verantwoordelijk voor de inhoud en kan ook het organisatorische gedeelte oppakken. In het overzicht hieronder vind je een inschatting van het aantal uren per stap. De gemeente en de Gezonde School-adviseur maken van tevoren afspraken over de werkzaamheden en beschikbare uren van de Gezonde School-adviseur voor de implementatie van het stappenplan. In tabel 1 lees je per stap een inschatting van het aantal uren van de Gezonde School-adviseur.

Stap	Activiteit	Aantal uur Gezonde School-adviseur
1	-	-
2	- Afstemmen met gemeente - Inlezen kennis en tools welbevinden	Ca. 10 uur
3	Informeren van scholen (bijeenkomst/webinar organiseren)	Ca. 4 uur
4	-	
5	- Checklist afnemen op scholen	Ca. 3 uur per school
6	- Samenvatting schrijven - Bespreken bevindingen met gemeente	Ca. 5 uur
7	- Bijeenkomst organiseren voor scholen (optie) - Afstemmen met gemeente - Actieplan schrijven (optie)	Ca. 10 uur
8A	- Individuele scholen begeleiden	Ca. 10 uur per school
8B	- Groepsbijeenkomsten organiseren inclusief uitvoering, voorbereiding en reistijd.	Ca. 8 uur per bijeenkomst
9	- Evalueren	Ca. 3 uur

Tabel 1. Inschatting aantal uren voor de Gezonde School-adviseur per stap.

4. Welke rol(len) hebben de gemeente, GSA en scholen binnen het werken aan welbevinden op school?

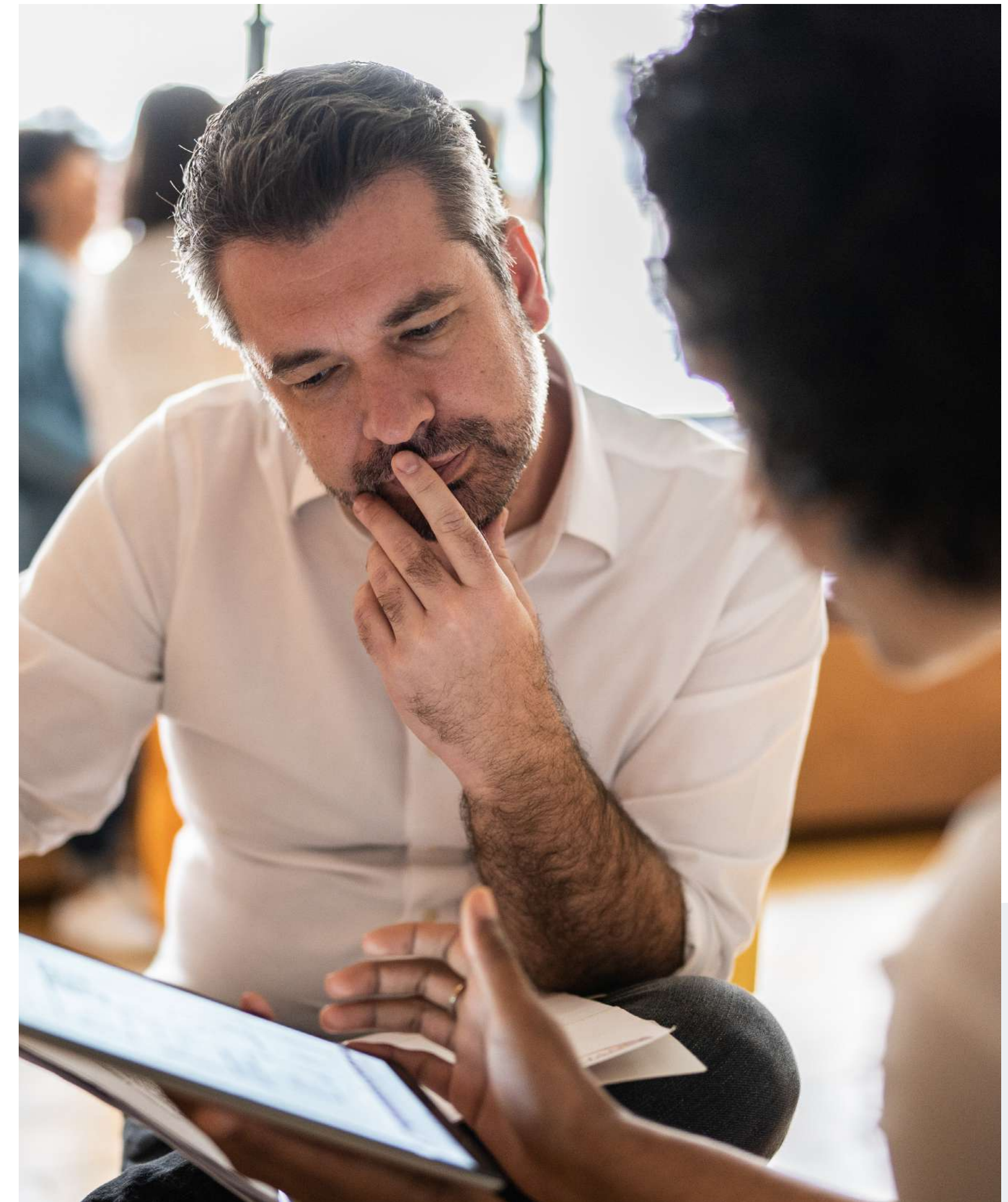
Uit de praktijk – rol van de Gezonde School-adviseur in Goeree-Overflakkee

De ondersteuning en betrokkenheid van de Gezonde School-adviseur bleek belangrijk in het proces. De Gezonde School-adviseur voorzag scholen van inhoudelijke informatie, onder meer tijdens presentaties over welbevinden en adviseerde om het proces gedegen aan te pakken. Ze ondersteunde bij het vormgeven van een plan en had veel kennis in huis over interventies.

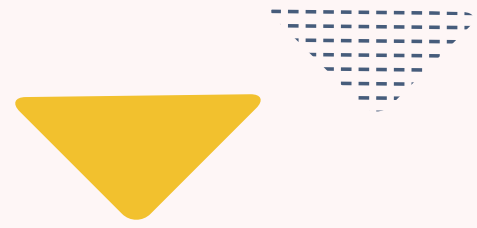

Wat is de rol van de scholen?

De scholen gaan daadwerkelijk op een integrale manier aan de slag met welbevinden op hun scholen. Hierbij volgen zij het **Stappenplan Werken aan Welbevinden**. Van scholen wordt ook verwacht dat zij een kartrekker aanstellen (stap 4) en deelnemen aan de eventuele groepsbijeenkomsten (stap 8B). Verder vindt afstemming plaats met de gemeente en de Gezonde School-adviseur.

5. Bijlagen

Bijlage 1. Veelgestelde vragen over het integraal werken aan welbevinden op school

Hoe werk je succesvol samen op dit onderwerp?

Is het bevorderen van welbevinden van leerlingen een speerpunt van meerdere scholen in jouw gemeente? Zet hier dan als gemeente op in door vanuit samenwerking en een duurzame, gezamenlijke visie te werken aan welbevinden op school. Gebruik deze handreiking en het stappenplan om hier invulling aan te geven. Als gemeente kun je in de samenwerking de regie voeren, kennis en ervaringen delen en een faciliterende rol spelen. Organiseer uitwisseling tussen scholen en andere belangrijke spelers en stel mankracht beschikbaar, zoals een Gezonde School-adviseur van de GGD. Het kan ook een andere professional zijn dan een Gezonde School-adviseur. Bijvoorbeeld een schoolpsycholoog of gedragsdeskundige met kennis en ervaring over integraal werken aan welbevinden in de schoolsetting. Het is van belang dat deze professional een regierol kan pakken en scholen hierbij kan ondersteunen. **Lees meer over de randvoorwaarden voor een goede implementatie in hoofdstuk 2, en meer over jouw rol als gemeente in hoofdstuk 4.**

Wat is integraal werken aan welbevinden op school?

Bij het werken aan welbevinden gaat het om het creëren van een omgeving die in brede zin bijdraagt aan de positieve

ontwikkeling tot een gezond, sociaal en zelfstandig mens. Scholen zetten vaak losse (beleids)maatregelen en interventies in om het welbevinden van leerlingen en studenten te beïnvloeden. Uit onderzoek en de praktijk blijkt echter dat integraal werken aan welbevinden beter is voor leerlingen en studenten. Dit betekent een samenhangende combinatie van acties en maatregelen gericht op de leerling, de groep, de thuisomgeving en de wijk. Deze acties en maatregelen versterken elkaar en richten zich niet alleen op leerlingen die meer aandacht nodig hebben, maar op preventie voor alle leerlingen. Meer hierover lees je in het document **Integraal werken aan welbevinden in het onderwijs - Een theoretische onderbouwing**.

Wat levert het op?

Integraal werken aan welbevinden draagt bij aan een fijne sfeer op school, waardoor leerlingen met plezier naar school gaan. Ze ontwikkelen betere sociale en emotionele vaardigheden, waardoor ze meer kans hebben om hun veerkracht te tonen en hun volledige potentie te benutten. Het leidt tot minder probleemgedrag, angst- en depressieklachten en minder schooluitval. Ook leraren ervaren meer welbevinden en minder werkdruk. Welbevinden is een belangrijke voorwaarde voor het bevorderen van gelijke kansen. Zo krijgen kinderen uit

5. Bijlagen

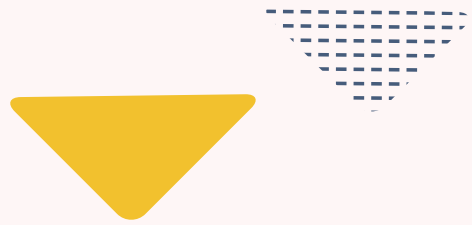
gezinnen in kwetsbare omstandigheden de kans om zowel mentaal als fysiek net zo gezond te zijn als andere kinderen. Een goed welbevinden is ook bevorderend voor het leren en andersom: goed onderwijs bevordert het welbevinden. Welbevinden en leerresultaten kunnen dus niet los van elkaar worden gezien. Werken aan welbevinden op school draagt bij aan een positieve, gezonde en veilige leefomgeving voor jongeren in jouw gemeente.

Levert het veel extra werk op voor scholen?

Integraal werken aan welbevinden op school kost niet per se veel extra werk voor scholen, maar levert wel veel op voor leerlingen en studenten. Bestaande activiteiten worden versterkt en scholen kunnen gebruikmaken van praktische tools, zoals het **Stappenplan Werken aan Welbevinden voor scholen**. Dit is een **ander** stappenplan, met name gericht op scholen. Het stappenplan in deze handreiking richt zich op de samenwerking tussen de gemeente, scholen en GGD.

5. Bijlagen

Bijlage 2. Aanvullende tools en informatie

Tools voor scholen en Gezonde School-adviseurs

- Onderbouwingsdocument: **Integraal werken aan welbevinden in het onderwijs**
- **Stappenplan Werken aan Welbevinden** voor scholen
- **Checklist Welbevinden PO, VO en GO**
- **Checklist Welbevinden MBO**
- **Inspiratiekaart welbevinden PO**
- **Inspiratiekaart welbevinden VO**
- **Inspiratiekaart welbevinden MBO**
- Themapagina's welbevinden, van de Gezonde School. Voor **primair**, **voortgezet**, en **gespecialiseerd** onderwijs, en het **mbo**.

Voor meer tools en informatie, zie **www.welbevindenopschool.nl**

Het programma Welbevinden op School

Deze handreiking is opgesteld door het landelijke kennis- en ondersteuningsprogramma Welbevinden op School, een samenwerking tussen Pharos en het Trimbos-instituut. Meer informatie vind je op: **www.welbevindenopschool.nl**.

Het programma ontwikkelt en verspreidt kennis over wat werkt bij het schoolbreed en integraal werken aan welbevinden. Onder meer via handreikingen, bijeenkomsten en de (door)ontwikkeling van (wetenschappelijke) kennis. Welbevinden op School werkt samen met de Expertgroep Schoolpsychologen Mentale Gezondheid van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP). Het programma is kennispartner van Gezonde School op het thema welbevinden en geeft invulling aan de vier pijlers van Gezonde School op dit thema (beleid, omgeving, educatie en signaleren). In afbeelding 3 is per pijler te zien wat er bij het werken aan welbevinden van belang is en hoe de pijlers met elkaar samenhangen.

De Gezonde School-aanpak helpt scholen om structureel bij te dragen aan een goede gezondheid van leerlingen en medewerkers. Meer informatie vind je op: **www.gezondeschool.nl**. Scholen die werken met de Gezonde School-aanpak kiezen zelf met welke gezondheidsthema's ze aan de slag gaan - welbevinden is daar één van. Vandaar dat de samenwerking met de Gezonde School-adviseur cruciaal is voor het werken aan welbevinden. **Meer over de rol van de Gezonde School-adviseur lees je in hoofdstuk 4.**

5. Bijlagen

Lekker in je vel leert beter

Leren lukt het beste als leerlingen zich goed voelen. En omgekeerd helpt goed onderwijs leerlingen om beter in hun vel te zitten. Hoe werk je als school concreet aan welbevinden? In deze inspiratiekaart vind je goede voorbeelden, tools en tips uit de praktijk.

Afbeelding 3. Vier pijlers van de Gezonde School-aanpak

Colofon

Ontwikkeld door Welbevinden op School

Financiering

Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport

Ontwerp

The Creative Hub | Canon

Dit is een uitgave van het Trimbos-instituut en Pharos.

Artikelnummer TRI-62-163

© 2025

Pharos

Trimbos-instituut

